

REMISSVAR

2023-04-19

Dnr: BO 2023-0009

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

(dnr Ju2022/03613)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som sedan den 1 januari 2020 är lag i Sverige.

Barnombudsmannen avgränsar sitt yttrande till övergripande synpunkter samt till synpunkter som bedöms vara särskilt relevanta utifrån ett barnrättsperspektiv.

Övergripande synpunkter

Barnombudsmannen är övergripande positiv till förslagen och bedömningarna i betänkandet. Särskilda synpunkter kopplade till vissa förslag/bedömningar i betänkandet lämnas nedan under respektive avsnitt.

Barnombudsmannen anser att de två valda fokusområdena är mycket relevanta ur ett barnrättsperspektiv, och att bedömningarna och förslagen i betänkandet är väl genomarbetade och genomgående har ett fokus på barn och ungdomars situation och hur den ska förbättras.

Vad gäller den fråga som rör förebyggande av barns involvering i gängkriminalitet, vill Barnombudsmannen särskilt framhålla att barn är rättighetsbärare och det är med de allra yngsta som arbetet med att förebygga kriminalitet och utanförskap måste börja. Samhället har ett stort ansvar för att skydda barn som far illa så att alla barn garanteras en bra start i livet. Ytterst är det regeringens ansvar att säkerställa att skydds nätet runt barnet fungerar och att rättigheterna i barnkonventionen uppfylls för alla barn.¹

Barnombudsmannen hade dock gärna, även med beaktande av att det i betänkandet i och för sig beskrivs (s. 228) att barns bästa genomgående har varit en utgångspunkt, sett mer tydliga kopplingar till hur bedömningar och förslag förhåller sig till olika relevanta rättigheter i barnkonventionen. Även vad som anges i de kommittédirektiv som ligger till grund för Trygghetsberedningens uppdrag, att det ska redovisas vilka konsekvenser de förslag som lämnats har ur

¹ Jfr. Barnombudsmannen årsrapport 2023, Jag hade vitt hjärta - Tidiga samhällsinsatser för att stärka barn och förebygga kriminalitet. s. 4.

ett barnperspektiv i enlighet med barnkonventionen, talar för att det hade varit önskvärt att konsekvensanalysen i denna del hade varit mer utförlig.²

Enligt artikel 12 i barnkonventionen har barn rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem. När beredningens förslag i avsnitten 8.2.2, 8.2.4, 8.3.2, 8.3.3 och 8.3.4 förverkligas vill Barnombudsmannen understryka vikten av att tillvarata barns och ungas egna erfarenheter, Både flickor och pojkar kan bidra med viktiga kunskaper om hur vägen in i kriminalitet ser ut och om våld i barns och ungas nära relationer, och hur samhällets skyddsnet kan stärkas.³ FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) uppmanar i sina senaste rekommendationer Sverige att ytterligare stärka upplysnings- och utbildningsprogram som ökar medvetenheten hos bland annat relevanta professioner om våld, och att barn ska medverka i detta.⁴

8.2. Trygghetsberedningens övergripande bedömningar samt vissa förslag om våld i barns och ungas nära relationer

Barnombudsmannen ser positivt på vad beredningen uttrycker kring att skolans roll i det brotts- och våldsförebyggande arbetet tydliggörs men vill samtidigt betona vikten av att avsätta tillräckliga resurser för ett sådant arbete, så att det, såsom också uttrycks i betänkandet, inte går ut över skolans pedagogiska grunduppdrag. Artikel 28.1 i barnkonventionen erkänner barnets rätt till undervisning, och lärare och pedagoger måste ges förutsättningar att utforma och bedriva en kvalitativ undervisning.

Barnombudsmannen instämmer i att insatser för barn och unga i riskzon måste sättas in i lägre åldrar och ett tidigare skede. I sin senaste årsrapport lyfter Barnombudsmannen exempelvis att insatser behöver sättas in redan hos barnavårdscentralen och i förskolan.⁵

Vad gäller våld i barns och ungas nära relationer instämmer Barnombudsmannen i att det är mycket angeläget att kunskapen på detta område utvecklas och fördjupas och att uppmärksamheten ökas inte minst bland barn och unga själva. Barnombudsmannen vill understryka att detta är ett område där barns röster och deltagande behöver ingå i det arbete som föreslås framåt av beredningen.

8.3 En särskild kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet

Barnombudsmannen instämmer i att det är angeläget, såsom anges i betänkandet, att staten bör ta ett större ansvar och att det är viktigt att det förebyggande arbetet är helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt och förutsägbart.

Vad gäller det inriktningsdokument som föreslås (avsnitt 8.3.2) vill Barnombudsmannen peka på att barnrättskommittén i sina senaste rekommendationer till Sverige, februari 2023, uppmanar Sverige att bl.a. utarbeta en strategi för att förebygga ungdomsbrottslighet baserad på forskning om och

² Jfr Barnombudsmannens remissvar den 14 mars 2022 (dnr BO 2021-0364) över Trygghetsberedningens betänkande SOU 2021:85 Vägar till ett tryggare samhälle.

³ Jfr. Barnombudsmannen årsrapport 2023, Jag hade vitt hjärta - Tidiga samhällsinsatser för att stärka barn och förebygga kriminalitet, s. 18.

⁴ CRC/C/SWE/CO/6-7, p. 26 f: "Further strengthen awareness-raising and education programmes, including campaigns, with the involvement of children, in order to enhance awareness of gender-based violence and sexual exploitation and abuse among members of the public, teachers, health-care professionals, social workers and other professionals working with and for children and to identify and adequately respond to all cases of violence against children, including neglect and sexual abuse."

⁵ Barnombudsmannen årsrapport 2023, Jag hade vitt hjärta - Tidiga samhällsinsatser för att stärka barn och förebygga kriminalitet, s. 20-28.

analys av de bakomliggande orsakerna till barns inblandning i brottslighet, särskilt organiserad brottslighet, och säkerställa att den omfattar tidiga insatser som riktar sig till barn i riskzonen eller i utsatta situationer, samt stöd till deras familjer.⁶ Även om det inriktningsdokument som föreslås kanske inte är en sådan strategi som barnrättskommittén avser, menar Barnombudsmannen att det är positivt att förslagen och bedömningarna fokuserar på förebyggande insatser för att förhindra att barn och unga dras in i gängkriminalitet, och att ett fokus ligger på tidiga insatser.

Föredragande i ärendet har varit juristen Karin Juhlén. I den slutliga handläggningen har även biträdande avdelningschefen Tove Björnheden deltagit.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman

⁶ CRC/C/SWE/CO/6-7, p. 45 c.